

RODZINA 500+

Podręcznik dla samorządów – przyznawanie od dnia 1 lipca 2019 r. świadczeń wychowawczych

Program „Rodzina 500+” od dnia 1 lipca 2019 r. na podstawie ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2018 r., poz. 2134, z późn. zm.) – zwaną dalej „ustawą”

po nowelizacji

ustawą z dnia 26 kwietnia 2019 r. o zmianie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r., poz. 924) – zwaną dalej „ustawą zmieniającą”

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

Spis treści

1. Przepisy ogólne	3
2. Świadczenie wychowawcze	5
3. Podmioty realizujące zadania w zakresie świadczenia wychowawczego	7
4. Postępowanie w sprawach o świadczenie wychowawcze	8
5. Programy informatyczne stosowane do realizacji ustawy	10
6. Wezwanie do osobistego udzielenia wyjaśnień, marnotrawienie środków i rodzinny wywiad środowiskowy	11
7. Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego	12
8. Ustalanie prawa do świadczenia wychowawczego	14
9. Wpłata świadczenia wychowawczego	24
10. Zmiany ustalonego prawa do świadczenia wychowawczego	24
11. Nienależnie pobrane świadczenie wychowawcze	25
12. Finansowanie świadczenia wychowawczego	27
13. Sprawozdawczość rzeczowo-finansowa	28

1. Przepisy ogólne

Ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci określa warunki nabywania prawa do świadczenia wychowawczego oraz zasady przyznawania i wypłacania tego świadczenia.

Zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy, świadczenie wychowawcze przysługuje: obywatelom polskim oraz niektórym grupom cudzoziemców.

Świadczenie wychowawcze przysługuje cudzoziemcom:

- a. do których stosuje się przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego,
- b. jeżeli wynika to z wiążących Rzeczpospolitą Polską umów dwustronnych o zabezpieczeniu społecznym,
- c. przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego w związku z okolicznościami, o których mowa w art. 127 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2018 r. poz. 2094 i 2399 oraz z 2019 r. poz. 577 i 622), jeżeli zamieszkują z dziećmi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- d. posiadającym kartę pobytu z adnotacją „dostęp do rynku pracy”, jeżeli zamieszkują z dziećmi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem obywateli państw trzecich, którzy uzyskali zezwolenie na pracę na terytorium państwa członkowskiego na okres nieprzekraczający sześciu miesięcy, obywateli państw trzecich przyjętych w celu podjęcia studiów lub pracy sezonowej oraz obywateli państw trzecich, którzy mają prawo do wykonywania pracy na podstawie wizy,
- e. przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej :
 - na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy, o którym mowa w art. 139a ust. 1 lub art. 139o ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, lub
 - w związku z korzystaniem z mobilności krótkoterminowej pracownika kadry kierowniczej, specjalisty lub pracownika odbywającego staż w ramach przeniesienia wewnątrz przedsiębiorstwa na warunkach określonych w art. 139n ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach
 - **jeżeli zamieszkują z dziećmi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej**, z wyłączeniem cudzoziemców, którym zezwolono na pobyt i pracę na okres nieprzekraczający dziewięciu miesięcy, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.
- f. przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:
 - na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy, o którym mowa w art. 151 lub art. 151b ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
 - na podstawie wizy krajowej w celu prowadzenia badań naukowych lub prac rozwojowych,
 - w związku z korzystaniem z mobilności krótkoterminowej naukowca na warunkach określonych w art. 156b ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach
 - z wyłączeniem cudzoziemców, którym zezwolono na pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres nieprzekraczający sześciu miesięcy, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Prawo do świadczenia wychowawczego przysługuje wyżej wymienionym osobom (obywatelom polskim i cudzoziemcom), jeżeli zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres, w którym mają otrzymywać świadczenie wychowawcze, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej. (art. 1 ust. 3 ustawy).

Ważne : Cudzoziemcy wymienieni w art. 1 ust. 2 pkt 2 lit. c, d oraz e ustawy muszą dodatkowo spełnić warunek zamieszkiwania z dziećmi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, co oznacza, że cudzoziemcy nie spełniający tego warunku nie są uprawnieni do świadczenia wychowawczego. W związku z wykreśleniem z ustawy od 1 lipca 2019 r. definicji rodziny (co jest konsekwencją likwidacji kryterium dochodowego), dotychczasowy wymóg zamieszkiwania w Polsce ww. cudzoziemców z członkami rodziny został zmieniony na wymóg zamieszkiwania z dzieckiem/dziećmi, tj. dzieckiem/dziećmi, na które wnioskodawca ubiega się/otrzymuje świadczenie wychowawcze.

Art. 2 ustawy zawiera objaśnienie pojęć ustawowych – słowniczek:

1. dziecko - oznacza to dziecko własne, dziecko przysposobione oraz dziecko, w sprawie którego toczy się postępowanie o przysposobienie, dziecko znajdujące się pod opieką prawną lub dziecko umieszczone w domu pomocy społecznej;
2. instytucja zapewniająca całodobowe utrzymanie - oznacza to młodzieżowy ośrodek wychowawczy, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, areszt śledczy, zakład karny, szkołę wojskową lub inną szkołę, jeżeli instytucje te zapewniają nieodpłatnie pełne utrzymanie

Ważne: należy zwrócić uwagę na brak w definicji instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie domu pomocy społecznej. Jest to związane z wprowadzeniem od 1 lipca 2019 r. do katalogu osób uprawnionych do świadczenia wychowawczego dyrektora domu pomocy społecznej – patrz rozdział 2. podręcznika.

3. opiekun faktyczny dziecka - oznacza to osobę faktycznie opiekującą się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu opiekuńczego o przysposobienie dziecka;
4. organ właściwy - oznacza to wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie wychowawcze lub otrzymującej świadczenie wychowawcze, a w przypadku, gdy o świadczenie wychowawcze ubiega się dyrektor domu pomocy społecznej – właściwego ze względu na miejsce położenia tego domu pomocy społecznej;
5. przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego - oznacza to rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 166 z 30.04.2004, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 5, str. 72, z późn. zm.) oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 284 z 30.10.2009, str. 1, z późn. zm.);
6. szkoła - oznacza to szkołę podstawową, szkołę ponadpodstawową oraz szkołę artystyczną, w której jest realizowany obowiązek szkolny i obowiązek nauki, a także młodzieżowy ośrodek socjoterapii, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, a także ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy;

2. Świadczenia wychowawcze

Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych.

Świadczenie wychowawcze zgodnie z art. 4 ust. 2 ustawy przysługuje:

1. matce albo ojcu, **jeżeli dziecko wspólnie zamieszkuje i pozostaje na utrzymaniu matki albo ojca, z zastrzeżeniem art. 5 ust. 2a**, albo
2. opiekunowi faktycznemu dziecka, **jeżeli dziecko wspólnie zamieszkuje i pozostaje na utrzymaniu opiekuna faktycznego**, albo
3. opiekunowi prawnemu dziecka, albo
4. dyrektorowi domu pomocy społecznej.

Ważne: warunek wspólnego zamieszkiwania dziecka z wnioskodawcą oraz warunek pozostawania dziecka na utrzymaniu wnioskodawcy zgodnie z ww. przepisem art. 4 ust. 2 dotyczy tylko wnioskodawców będących rodzicami (matka albo ojciec) i opiekuna faktycznego dziecka. Ww. warunki nie dotyczą więc opiekuna prawnego dziecka i dyrektora pomocy społecznej. Nie jest to żadne nowe rozwiązanie, a jedynie przeniesienie ww. warunków, zawartych dotychczas w definicji rodziny, do ww. art. 4 ust. 2 pkt 1 i 2, co jest następstwem wykreślenia od 1 lipca 2019 r. definicji rodziny z ustawy.

Zgodnie z art. 4 ust. 2 pkt 4 ustawy, o świadczenie wychowawcze od 1 lipca 2019 r. będzie mógł ubiegać się także, w określonym przypadku, dyrektor domu pomocy społecznej – na dziecko umieszczone w domu pomocy społecznej, który zgodnie z art. 2 pkt 11 ustawy, wniosek składa w organie właściwym dla miejsca położenia tego domu pomocy społecznej

Ważne: Zgodnie z dodawanym art. 5a ustawy, w przypadku dziecka umieszczonego w domu pomocy społecznej świadczenie wychowawcze przysługuje dyrektorowi domu pomocy społecznej, chyba że inne osoby, o których mowa w art. 4 ust. 2, uczestniczą w opiece nad dzieckiem i spełniają warunki uprawniające do otrzymania świadczenia wychowawczego.

Oznacza to, że dyrektor domu pomocy społecznej nie otrzyma świadczenia wychowawczego na dziecko umieszczone w domu pomocy społecznej jeżeli inna osoba wymieniona w art. 4 ust. 2 (w szczególności rodzic dziecka) uczestniczy w opiece nad dzieckiem i sam spełnia warunki do otrzymania świadczenia wychowawczego. W przypadku wątpliwości organu właściwego lub wojewody w zakresie uczestniczenia rodzica w opiece nad dzieckiem umieszczonym w domu pomocy społecznej, powstałych w związku ze złożeniem wniosku o świadczenie wychowawcze przez dyrektora domu pomocy społecznej, w którym dane dziecko przebywa, organ właściwy lub wojewoda mogą zwrócić się do kierownika ośrodka pomocy społecznej o przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w celu weryfikacji tych wątpliwości – patrz znowelizowane brzmienie art. 15 ust. 1 ustawy.

Świadczenie wychowawcze przysługuje do dnia ukończenia przez dziecko 18. roku życia w wysokości 500,00 zł miesięcznie na dziecko (uwagę należy zwrócić na przepis art. 5 ust. 2 i ust. 2a ustawy, które dotyczą – podzielności świadczenia).

Ważne: w przypadku urodzenia dziecka albo ukończenia przez dziecko 18. roku życia kwotę świadczenia wychowawczego przysługującą za niepełny miesiąc ustala się, dzieląc kwotę tego świadczenia przez liczbę wszystkich dni kalendarzowych w tym miesiącu, a otrzymaną kwotę mnoży się przez liczbę dni kalendarzowych, za które to świadczenie przysługuje. Kwotę świadczenia wychowawczego przysługującą za niepełny miesiąc zaokrągla się do 10 groszy w górę (art. 5 ust. 2 ustawy).

Natomiast w – przypadku gdy dziecko, zgodnie z orzeczeniem sądu, jest pod opieką naprzemienną obydwójga rodziców rozwiedzionych, żyjących w separacji lub żyjących w rozłączeniu sprawowaną w porównywalnych i powtarzających się okresach, kwotę świadczenia wychowawczego ustala się każdemu z rodziców w wysokości połowy kwoty przysługującego za dany miesiąc świadczenia wychowawczego (art. 5 ust. 2a ustawy).

Wymienione w powyższych przepisach sytuacje – (art. 5 ust. 2 i 2a ustawy) to jedyne przypadki oznaczające konieczność wypłaty świadczenia wychowawczego w kwocie innej niż 500 zł miesięcznie.

W związku z uchynieniem w art. 5 ust. 3 i 4 (kryterium dochodowe) od 1 lipca 2019 r. świadczenie wychowawcze przyznawane za okres od tej daty (czyli za okres po 30 czerwca 2019 r., nie będzie już uzależnione od warunku spełnienia kryterium dochodowego na pierwsze dziecko. Konsekwencją tej zmiany jest również uchynienie od 1 lipca 2019 r. pozostałych przepisów związanych z ustalaniem dochodu rodziny.

Kiedy świadczenie wychowawcze nie przysługuje?

Świadczenie wychowawcze nie przysługuje (art. 8 ust. 1 ustawy), jeżeli:

1. dziecko pozostaje w związku małżeńskim;
2. dziecko zostało umieszczone w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie albo w pieczy zastępczej;
3. pełnoletnie dziecko ma ustalone prawo do świadczenia wychowawczego na własne dziecko (termin pełnoletni nie zawsze jest tożsamy w prawie z terminem osoby, która – ukończyła 18 lat, w związku z możliwością uzyskania pełnoletności przez małoletnią kobietę poprzez zawarcie związku małżeńskiego - art. 10 § 2 kodeksu cywilnego).
4. członkowi rodziny przysługuje za granicą na dziecko świadczenie o podobnym charakterze do świadczenia wychowawczego, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Ważne: z dniem 1 lipca 2019 r. zostaje uchylony przepis art. 8 ust. 2 ustawy, który zawierał negatywne przesłanki, których zaistnienie oznaczało brak prawa do świadczenia wychowawczego w przypadku gdy ubiegała się o nie osoba samotnie wychowująca dziecko (warunek ustalenia, na dziecko od jego rodzica, świadczenia alimentacyjnego na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd). Oznacza to, że świadczenie wychowawcze przyznawane za okres po 30 czerwca 2019 r., nie będzie już uzależnione od spełnienia tego warunku (ustalenia alimentów). Uchylony zostaje w związku z tym także przepis ustawy zawierający definicję osoby samotnie wychowującej dziecko i przepisy art. 19 ust. 4-6

Podstawę odmowy przyznania świadczenia wychowawczego zawiera również art. 23 ust. 1 ustawy, który stanowi, że organ właściwy lub wojewoda odmawiają przyznania prawa do świadczenia wychowawczego, jeżeli osoba ubiegająca się o to świadczenie uniemożliwi przeprowadzenie wywiadu, o którym mowa w art. 15 ust. 1, lub nie udzieli podczas tego wywiadu wyjaśnień co do okoliczności objętych wywiadem.

3. Podmioty realizujące zadania w zakresie świadczenia wychowawczego

Organ właściwy.

Postępowanie w sprawie świadczenia wychowawczego prowadzi organ właściwy, **którym zgodnie ze znowelizowanym od 1 lipca 2019 r. brzmieniem art. 2 pkt 11 ustawy**, jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta, właściwy ze względu na miejsce – zamieszkania – osoby – ubiegającej – się – o świadczenie – wychowawcze – lub otrzymującej świadczenie wychowawcze, **a w przypadku gdy o świadczenie wychowawcze ubiega się dyrektor domu pomocy społecznej – właściwego ze względu na miejsce położenia tego domu pomocy społecznej.**

Z powyższego przepisu wynika, że właściwość miejscową strony postępowania w sprawie świadczenia wychowawczego, którą jest dyrektor domu pomocy społecznej określa się według miejsca położenia domu pomocy społecznej. Oznacza to, że wnioskodawca będący dyrektorem domu pomocy społecznej składa wniosek do wójta, burmistrza lub prezydenta miasta według miejsca położenia domu pomocy społecznej, którym kieruje.

Upoważnienie.

Zgodnie z art. 10 ust. 2 ustawy, organ właściwy (definiowany zgodnie z art. 2 pkt 11 ustawy jako wójt, burmistrz lub prezydent miasta) może, w formie pisemnej, upoważnić swojego zastępcę, pracownika urzędu albo kierownika ośrodka pomocy społecznej lub innej jednostki organizacyjnej gminy, a także inną osobę na wniosek kierownika ośrodka pomocy społecznej lub innej jednostki organizacyjnej gminy **do prowadzenia postępowań w sprawach, o których mowa w ust. 1, a także do wydawania w tych sprawach rozstrzygnięć, w tym decyzji, oraz przekazywania informacji, o której mowa w art. 13a ust. 2.**

Nowelizacja powyższego przepisu dotyczącego upoważnień wydawanych przez organ właściwy jest związana z obowiązującymi od 1 lipca 2019 r. nowymi zasadami w zakresie formy rozstrzygnięć w sprawach o świadczenia wychowawcze.

Ważne: Zgodnie z obowiązującym od 1 lipca 2019 r., dodawanym art. 13a ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, przyznanie przez organ właściwy lub wojewodę w sprawach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego świadczenia wychowawczego nie wymaga wydania decyzji. Jest to rozwiązanie analogiczne do sprawdzonego już rozwiązywania funkcjonującego w programie „Dobry start”.

Powyższe oznacza także zatem konieczność odpowiedniej aktualizacji wydanych wcześniej pracownikom upoważnień.

Ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci wskazuje wprost, że upoważnienie do realizacji zadań z zakresu świadczeń wychowawczych wydawane przez wójta, burmistrza lub prezydenta, musi mieć formę pisemną. Natomiast od uznania ww. organu właściwego zależy, czy udzieli on upoważnienia w formie zarządzenia, czy przybierze ono postać zwykłego pisemnego upoważnienia.

Ponadto, podobnie jak ma to miejsce w ustawie o świadczeniach rodzinnych, w przypadku, gdy postępowania w sprawach, o których mowa w ust. 1, prowadzone są w ośrodku pomocy społecznej, realizacja tych zadań nie może powodować nieprawidłowości w wykonywaniu zadań pomocy społecznej, a także nie może naruszać norm zatrudnienia pracowników socjalnych określonych w przepisach o pomocy społecznej.

Właściwość wojewody

Wojewoda właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie wychowawcze:

1. pełni funkcję instytucji właściwej w związku z udziałem Rzeczypospolitej Polskiej w koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w przypadku przemieszczania się osób w granicach Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego;
2. wydaje rozstrzygnięcia, w tym decyzje, oraz przekazuje informację, o której mowa w art. 13a ust. 2, w sprawach świadczenia wychowawczego realizowanego w związku z koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego

Upoważnienie

Wojewoda może, w formie pisemnej, upoważnić pracownika urzędu wojewódzkiego do załatwiania w jego imieniu spraw dotyczących realizacji świadczenia wychowawczego w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, a także do wydawania w tych sprawach rozstrzygnięć, w tym decyzji, oraz przekazywania informacji, o której mowa w art. 13a ust. 2.

Tak jak w przypadku gminnych organów właściwych, powyższe oznacza także zatem konieczność odpowiedniej aktualizacji wydanych wcześniej pracownikom upoważnień.

Wojewoda wymienia dane w zakresie świadczenia wychowawczego w ramach Systemu Elektronicznej Wymiany Informacji dotyczących Zabezpieczenia Społecznego, o którym mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącym wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, za pośrednictwem punktu kontaktowego, o którym mowa w art. 12 ust. 2 ustawy.

4 . Postępowanie w sprawach o świadczenie wychowawcze

Wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego

Ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz jego wypłata następują odpowiednio na wniosek matki, ojca, opiekuna faktycznego dziecka, opiekuna prawnego dziecka albo dyrektora domu pomocy społecznej.

Należy przypomnieć, że od 1 sierpnia 2017 r. wzory wniosków o świadczenie wychowawcze nie są już określane w formie powszechnie obowiązujących wzorów zawartych w rozporządzeniu wykonawczym do ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci.

Szczegółowy zakres informacji, jakie mają być zawarte we wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz w oświadczeniach niezbędnych do ustalenia tego prawa, określa rozporządzenie w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o przyznanie świadczenia wychowawczego oraz zakresu informacji, jakie mają być zawarte we wniosku, zaświadczeniach i oświadczeniach o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego – nowe rozporządzenie w tej sprawie wejdzie w życie 1 lipca 2019 r.

Ważne: Przykładowy wzór wniosku o świadczenie wychowawcze oraz załączników do tego wniosku można znaleźć na stronie Biuletynu Informacji Publicznej ministra właściwego do spraw rodziny. Aktualnie, przykładowy wzór wniosku i załączników, zalecany przez MRPiPS do wykorzystania po 30 czerwca 2019 r., jest zamieszczony na stronie podmiotowej BIP MRPiPS, pod adresem: <https://www.gov.pl/web/rodzina/wzor-wniosku-o-swiadczenie-wychowawcze-500-ktory-obowiazrywac-bedzie-od-1-lipca-2019-r-tj-od-dnia-od-k-torego-swiadczenie-wychowawcze-przysluguwac-bedzie-bez-kryterium-dochodowego>

Dokumenty, które należy dołączyć do wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego.

Zgodnie z art. 13 ust 4 pkt 3 ustawy do wniosku o świadczenie wychowawcze dołącza się odpowiednie (w nielicznych, indywidualnych przypadkach, w których dodatkowe dane/dokumenty w tym oświadczenia są niezbędne) zaświadczenia lub oświadczenia oraz dowody niezbędne do ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego:

- a. zaświadczenie sądu opiekuńczego lub ośrodka adopcyjnego o prowadzonym postępowaniu sądowym w sprawie o przysposobienie dziecka,
- b. prawomocne orzeczenie sądu orzekające rozwód lub separację,
- c. orzeczenie sądu opiekuńczego o ustaleniu opiekuna prawnego dziecka,
- d. inne dokumenty, w tym oświadczenia, potwierdzające spełnianie warunków do przyznania lub ustalenia wysokości świadczenia wychowawczego będącego przedmiotem wniosku.

Uwaga: praktycznie wszystkie niezbędne informacje do ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego będą zawarte we wniosku strony, organ właściwy będzie je weryfikował samodzielnie i dotyczy to danych, o których mowa w art. 14 ust. 2 pkt 1 lit. a, b, d, f, g, i, b oraz k ustawy (tj. imię i nazwisko, datę urodzenia, numer PESEL, stan cywilny, obywatelstwo, oraz informacje o prawie do świadczeń opieki zdrowotnej w celu weryfikacji warunku zamieszkiwania w Polsce).

Ważne: zgodnie z art. 220 kodeksu postępowania administracyjnego (przepisy kpa zgodnie z art. 28 ustawy stosuje się w zakresie nieuregulowanym ustawą), organ nie może żądać zaświadczenia ani oświadczenia na potwierdzenie faktów lub stanu prawnego, jeżeli znane są one organowi z urzędu. Oznacza to, że jeżeli organ właściwy jest już w posiadaniu określonych informacji (pochodzących w szczególności z postępowań w sprawach o świadczenia rodzinne), to nie może ponownie żądać dokumentów na potwierdzenie tych faktów.

Wniosek i załączniki do wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego mogą zostać złożone w siedzibie organu lub przesłane do organu właściwego za pośrednictwem Poczty Polskiej.

Ustawa przewiduje także możliwość składania powyższego wniosku drogą elektroniczną, za pomocą systemu teleinformatycznego utworzonego przez ministra właściwego do spraw rodziny (czyli przy pomocy Platformy Informacyjno – Usługowej CSIZS Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, na stronie www.empatia.mrpips.gov.pl, czyli za pośrednictwem tzw. emp@tii). **Droga ta umożliwia przeprowadzenie całego postępowania administracyjnego drogą elektroniczną.**

Ponadto ustawa przewiduje również możliwość złożenia wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego z załącznikami, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego:

1. banków krajowych świadczących usługi drogą elektroniczną spełniających wymogi określone w informacji zamieszczonej na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej ministra właściwego do spraw rodziny po uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji – jeśli tą drogą dana osoba złoży wniosek o świadczenie wychowawcze z ewentualnymi załącznikami, wniosek ten zostanie przekierowany do systemu dziedzinnego danej gminy, która zobowiązana będzie wniosek dalej rozpatrywać w tradycyjnej formie pisemnej (art. 13 ust. 15 ustawy)
2. udostępnianego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (czyli przy pomocy Platformy Usług Elektronicznych – PUE) – jeśli tą drogą dana osoba złoży wniosek o świadczenie wychowawcze z ewentualnymi załącznikami, wniosek ten zostanie przekierowany do systemu dziedzinnego danej gminy, która zobowiązana będzie wniosek dalej rozpatrywać w tradycyjnej formie pisemnej (art. 13 ust. 15 ustawy)

Ważne: sprawy z wniosków złożonych przy użyciu systemu bankowego i PUE ZUS (systemy wskazane wyżej w pkt 1 i 2, po wpłynięciu ich do organu właściwego załatwiane są w formie pisemnej (art. 13 ust. 15 ustawy) Oznacza to, że systemy te umożliwiają jedynie złożenie wniosku z ewentualnymi załącznikami (i tym samym inicjują postępowanie administracyjne w organie właściwym) oraz otrzymanie przez wnioskodawcę urzędowego poświadczenia odbioru (UPO), będącego potwierdzeniem złożenia wniosku. Natomiast dalszy ciąg postępowania administracyjnego (np. ewentualne wezwania do uzupełnienia wniosku) odbywa się drogą pisemną, czyli w postaci papierowej. Jednak uwaga: wyjątkiem jest tutaj obowiązek przesłania, na podany adres poczty elektronicznej (e-mail obowiązkowy w przypadku wniosków składanych elektronicznie) informacji o przyznaniu świadczenia wychowawczego.

5. Programy informatyczne stosowane do realizacji ustawy

Zgodnie z art. 14 ustawy systemy teleinformatyczne stosowane w urzędach administracji publicznej realizujących zadania w zakresie określonym w ustawie stanowią integralne części systemów teleinformatycznych stosowanych do realizacji świadczeń rodzinnych określonych w ustawie o świadczeniach rodzinnych.

Ważne: jednostki, które realizują zadania wynikające z ustawy powinny mieć zainstalowaną najnowszą udostępnioną przez producenta systemu dziedzinnego wersję oprogramowania.

Zalecane jest, aby pracownicy jednostek realizujących zadania wynikające z ustawy co najmniej dwa razy dziennie sprawdzali i pobierali z Centralnego Systemu Informatycznego Zabezpieczenia Społecznego przy użyciu systemów dziedzinnych wnioski o świadczenie wychowawcze, które wpłynęły drogą elektroniczną.

6. Wezwanie do osobistego udzielenia wyjaśnień, marnotrawienie środków i rodzinny wywiad środowiskowy

Ustawa zawiera możliwe do zastosowania w wyjątkowych sytuacjach mechanizmy w przypadku wątpliwości dotyczących spełniania warunków do otrzymywania przyznanego świadczenia wychowawczego, marnotrawienia świadczenia wychowawczego lub zapobiegania wydatkowaniu świadczenia niezgodnie z jego przeznaczeniem. Rozwiązania te określa art. 9, art. 15, art. 22 i art. 23 ustawy.

Ważne: Zgodnie z art. 23 ust. 1a ustawy, organ właściwy oraz wojewoda w przypadku wątpliwości dotyczących spełniania warunków do otrzymywania świadczenia wychowawczego, w szczególności warunku zamieszkiwania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o którym mowa w art. 1 ust. 3, może wezwać osobę ubiegającą się lub otrzymującą świadczenie wychowawcze do osobistego udzielenia, w wyznaczonym terminie, wyjaśnień oraz informacji co do okoliczności mających wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego.

Zgodnie z art. 9 ustawy, w przypadku gdy osoba uprawniona do świadczenia wychowawczego marnotrawi wypłacane jej świadczenie wychowawcze lub wydatkuje je niezgodnie z celem, organ właściwy przekazuje należne osobie świadczenie wychowawcze w całości lub w części w formie rzeczowej lub w formie opłacania usług.

W przypadku stwierdzenia marnotrawienia świadczenia wychowawczego, organ wypłacający to świadczenie zamienia jego wypłatę na pomoc w formie rzeczowej lub opłacania usług np. opłacanie żłobka. Rozwiązanie to pozwala w każdej konkretnej, indywidualnej sprawie określić przez organ właściwy jaka forma niepieniężna realizacji świadczenia wychowawczego będzie najbardziej właściwa dla danej rodziny. W przypadku sygnałów o marnotrawieniu świadczenia wychowawczego lub wydatkowania niezgodnie – z przeznaczeniem, u rodziny będzie mógł zostać przeprowadzony rodzinny wywiad środowiskowy, aby ustalić jak wygląda sytuacja faktyczna w danej rodzinie.

Jeżeli w stosunku do osoby ubiegającej się o przyznanie świadczenia wychowawczego lub osoby pobierającej to świadczenie wystąpią wątpliwości dotyczące sprawowania opieki nad dzieckiem, w tym również w przypadku, o którym mowa w art. 5a lub art. 22, wydatkowania świadczenia wychowawczego niezgodnie z celem lub marnotrawienia świadczenia wychowawczego, organ właściwy oraz wojewoda może:

- zwrócić się do kierownika ośrodka pomocy społecznej o przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1508, z późn. zm.), w celu weryfikacji tych wątpliwości,
- wystąpić do ośrodka pomocy społecznej o udzielenie informacji o okolicznościach dotyczących sprawowania opieki nad dzieckiem, marnotrawienia świadczenia wychowawczego lub wydatkowania go niezgodnie z celem, jeżeli informacje te zostały ustalone w rodzinnym wywiadzie środowiskowym przeprowadzonym nie wcześniej niż 3 miesiące przed dniem otrzymania przez ośrodek pomocy społecznej wniosku o udzielenie informacji.

Oznacza to, że w celu ustalenia, jak wygląda sytuacja w danej rodzinie, rodzinny wywiad środowiskowy będzie mógł zostać przeprowadzony zarówno na etapie ubiegania się o świadczenie wychowawcze (dotyczy to wątpliwości co do sprawowania opieki nad dzieckiem **oraz okoliczności uczestniczenia rodzica w opiece nad dzieckiem w przypadku gdy wniosek składa dyrektor domu pomocy społecznej**), jak i później – w trakcie pobierania tego świadczenia (dotyczy to także wątpliwości co do marnotrawienia świadczenia lub wydatkowania go niezgodnie z przeznaczeniem).

Ważne: Ustawa daje możliwość przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego także w przypadku określonym w art. 22 ustawy (zbieg uprawnień). Rodzinny wywiad środowiskowy będzie mógł być przeprowadzony w celu weryfikacji, czy w przypadku zbiegu prawa rodziców, opiekunów prawnych dziecka lub opiekunów faktycznych dziecka do świadczenia wychowawczego osoba, która złożyła wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego, faktycznie sprawuje opiekę nad dzieckiem. Powyższy przepis nie odnosi się do sytuacji związanych z opieką naprzemienną tylko do przypadków zbiegu uprawnień (np. w przypadku złożenia wniosku przez oboje rodziców na to samo dziecko).

Konsekwencje uniemożliwienia przeprowadzenia wywiadu lub nieudzielenia podczas tego wywiadu wyjaśnień co do okoliczności objętych wywiadem określa art. 23 ustawy. Uniemożliwienie przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego lub nieudzielenia podczas tego wywiadu wyjaśnień co do okoliczności objętych wywiadem na etapie ubiegania się o świadczenie wychowawcze skutkuje odmową przyznania tego świadczenia, natomiast - na etapie wypłacania świadczenia wychowawczego powoduje wstrzymanie wypłaty świadczenia.

Wstrzymanie wypłaty świadczenia wychowawczego jest konsekwencją także odmowy udzielenia lub nieudzielenia w wyznaczonym terminie wyjaśnień co do okoliczności mających wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego.

W przypadku przeprowadzenia wywiadu lub udzielenia ww. wyjaśnień, świadczenie wychowawcze wypłaca się od miesiąca, w którym przeprowadzono wywiad lub wpłynęły wyjaśnienia, do końca okresu, w którym przysługuje świadczenie wychowawcze, jeżeli osoba spełnia warunki określone w ustawie.

Ważne: w rodzinnym wywiadzie środowiskowym przeprowadzanym w celu weryfikacji wątpliwości dotyczących sprawowania opieki nad dzieckiem, uczestniczenia rodzica w opiece nad dzieckiem w przypadku gdy wniosek składa dyrektor domu pomocy społecznej, wydawkowania świadczenia wychowawczego niezgodnie z celem lub marnotrawienia świadczenia wychowawczego wypełnia się tylko odpowiednie części kwestionariusza rodzinnego wywiadu środowiskowego.

7. Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego

Od 1 stycznia 2018 r. całość zadań z zakresu świadczenia wychowawczego w sprawach, w których zastosowanie mają unijne przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego realizowanych przez marszałków województw, przejęli właściwi wojewodowie.

Ustawa w art. 16 zawiera regulacje dotyczące koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Przepisy te są analogiczne jak w ustawie o świadczeniach rodzinnych, z uwzględnieniem jednak zmian od 1 lipca 2019 r. dotyczących odejścia od obowiązku wydawania decyzji administracyjnych w przypadku przyznania świadczenia wychowawczego.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze, lub członek rodziny tej osoby, w tym współmałżonek lub drugi z rodziców dziecka/dzieci przebywa poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej w państwie, w którym mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, organ właściwy przekazuje wniosek wraz z dokumentami wojewodzie.

W przypadku przebywania osoby lub członka rodziny tej osoby w dniu przyznania świadczenia wychowawczego lub po tym dniu poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej w państwie, w którym mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, organ właściwy występuje do wojewody o ustalenie, czy w sprawie mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Wojewoda ustala, czy w przekazanej sprawie mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. W przypadku gdy wojewoda, ustali, że mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, ustala prawo do świadczenia zgodnie z art. 11 ustawy, w tym, w przypadku przyznania świadczenia - o ile we wniosku o świadczenie wychowawcze został podany adres poczty elektronicznej - przekazuje stronie informację, o której mowa w art. 13a ust. 2 oraz informuje organ właściwy o przyznaniu świadczenia w celu dokonywania wypłat przyznanego świadczenia przez organ właściwy.

W przypadku gdy wojewoda, w sytuacji, o której mowa w art. 16 ust. 2 ustawy, ustali, że mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, organ właściwy uchyła (w drodze decyzji administracyjnej – bez znaczenia pozostaje fakt, że świadczenie zostało przyznane decyzją administracyjną przed 1 lipca 2019 r. czy też po 30 czerwca 2019 r. bez decyzji administracyjnej) prawo do świadczenia wychowawczego za okres, w którym osoba podlega ustawodawstwu w zakresie świadczeń na rodzinę w innym państwie, w którym mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w związku ze stosowaniem przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Ważne: W przypadku przebywania członka/członków rodziny za granicą, w tym współmałżonka lub drugiego rodzica dziecka/dzieci, we wniosku o świadczenie wychowawcze, wnioskodawca powinien wskazać wraz z adresem zamieszkania poza granicami RP, okres pobytu, nazwę i adres pracodawcy lub miejsce prowadzenia działalności gospodarczej poza granicami RP o ile powyższe dane są mu znane.

W przypadku, o którym mowa w art. 16 ust. 6 ustawy, wojewoda ustala prawo do świadczenia wychowawczego zgodnie z art. 11 ustawy – od dnia, w którym osoba podlega ustawodawstwu państwa, w którym mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w zakresie świadczeń na rodzinę w związku ze stosowaniem przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

W przypadku gdy wojewoda ustali, że w sprawie nie mają zastosowania przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego:

1. przekazuje sprawę organowi właściwemu w celu ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego – w przypadku, o którym mowa w art. 16 ust. 1 ustawy;
2. informuje o tym fakcie organ właściwy - w przypadku, o którym mowa w art. 16 ust. 2 ustawy.

Organ właściwy w przypadku, o którym mowa w art. 16 ust. 8 pkt 1 ustawy, ustala prawo do świadczenia wychowawczego od miesiąca złożenia wniosku, o którym mowa w art. 16 ust. 1 ustawy.

Przyznanie przez wojewodę po dniu 30 czerwca 2019 r. świadczenia wychowawczego, niezależnie od okresu/okresów za które świadczenie jest przyznawane, nie wymaga wydania decyzji. Odmowa przyznania świadczenia wychowawczego, uchylenie lub zmiana prawa do świadczenia wychowawczego (nawet jeśli dotyczy to okresu na który świadczenie zostało już przyznane bez decyzji administracyjnej zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy) oraz rozstrzygnięcie w sprawie nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego wymagają wydania decyzji.

Wojewoda przesyła wnioskodawcy informację o przyznaniu świadczenia wychowawczego na wskazany przez niego adres poczty elektronicznej - o ile wnioskodawca wskazał adres poczty elektronicznej we wniosku.

Wojewoda ustala i dochodzi zwrotu nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego w sprawach, w których mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego

Przepisy art. 25 ustawy stosuje się odpowiednio.

W przypadku zwrotu przez instytucję państwa, o którym mowa w art. 16 ust. 1 ustawy, nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego zgodnie z przepisami o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, wojewoda może umorzyć pozostałą kwotę nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego łącznie z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w całości lub części, w szczególności jeżeli pozostała kwota wynika z różnicy kursowej.

Przykład 1.

Rodzina 5-osobowa: małżeństwo pracuje w Czechach, trójka dzieci pozostaje pod opieką dziadków w Polsce. Małżeństwo otrzymuje na dzieci czeski zasiłek rodzinny.

Zgodnie z przepisami unijnymi pierwszeństwo w wypłacie wszystkich świadczeń rodzinnych – w tym także świadczenia wychowawczego, ma państwo, w którym wykonywana jest działalność zawodowa w związku z wykonywaniem przez małżonków działalności zawodowej w Czechach, pierwszeństwo do wypłaty wszystkich świadczeń rodzinnych (świadczenie wychowawcze w rozumieniu przepisów unijnych jest świadczeniem rodzinnym) ma tamtejsze ustawodawstwo, dlatego też w Czechach wypłacane są świadczenia rodzinne. Polska jako państwo właściwe w drugiej kolejności – ze względu na zamieszkanie dzieci – może jedynie wypłacić tzw. dodatek dyferencyjny. Dodatek dyferencyjny może zostać wypłacony w przypadku kiedy kwota świadczeń rodzinnych przyznanych w Czechach będzie niższa od kwoty świadczeń należnych w Polsce w taki sposób, aby rodzina otrzymała jedną najwyższą kwotę świadczeń przewidzianą przez poszczególne ustawodawstwa.

Przykład 2.

Rodzina 4-osobowa: Mąż pracuje w Niemczech. Matka z dwójką dzieci mieszka w Polsce, gdzie pracuje.

Zgodnie z przepisami unijnymi pierwszeństwo w wypłacie wszystkich świadczeń rodzinnych – w tym także świadczenia wychowawczego, ma państwo, w którym wykonywana jest działalność zawodowa. W przypadku zatrudnienia w dwóch różnych państwach brane jest pod uwagę miejsce zamieszkania dzieci. W związku z powyższym, jeżeli współmałżonek pracuje w Niemczech, a pani pracuje zawodowo w Polsce, pierwszeństwo do wypłaty wszystkich świadczeń rodzinnych – w tym świadczenia wychowawczego ma ustawodawstwo polskie. W tej sprawie Wojewoda ustala prawo do świadczenia. Niemcy, jako państwo drugie w kolejności, mogą jedynie wypłacić tzw. dodatek dyferencyjny.

8. Ustalanie prawa do świadczenia wychowawczego

Obowiązujące od 1 lipca 2019 r. znowelizowane przepisy ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci przewidują istotne zmiany w zakresie okresu, na który ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego.

Zgodnie ze zmienionym art. 18 ust. 1 ustawy, prawo do świadczenia wychowawczego ustalane jest co do zasady na okres **od dnia 1 czerwca do dnia 31 maja roku następnego.**

Ważne: powyższy, docelowy okres świadczeniowy zacznie obowiązywać od okresu 2021/2022, co wynika z przepisów przejściowych zawartych w ustawie zmieniającej (art. 7 ust. 2 i art. 11).

Prawo do świadczenia wychowawczego ustala się, począwszy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek z prawidłowo wypełnionymi dokumentami, do końca okresu, o którym mowa w art. 18 ust. 1 (tj. do dnia 31 maja roku następnego), nie wcześniej niż od dnia odpowiednio urodzenia się dziecka, objęcia dziecka opieką, przysposobienia dziecka lub umieszczenia dziecka w domu pomocy społecznej.

Ważne: odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 18 ust. 2 ustawy (czyli ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego od miesiąca złożenia wniosku) jest wyrażone w nowych, dodawanych w art. 18 ustępach–ust. 2a-2c. Dotyczą one odpowiednio sytuacji związanej z ustaleniem prawa do świadczenia wychowawczego w przypadku: urodzenia się dziecka/objęcia dziecka opieką/przysposobienia dziecka i śmierci rodzica/opiekuna prawnego/opiekuna faktycznego.

Zgodnie z art. 18 ust. 2a ustawy, jeżeli w okresie 3 miesięcy, licząc od dnia urodzenia się dziecka, objęcia dziecka opieką lub przysposobienia dziecka, zostanie złożony wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego, **prawo to ustala się od miesiąca odpowiednio urodzenia się dziecka, objęcia dziecka opieką lub przysposobienia dziecka do końca okresu, o którym mowa w ust. 1.** W przypadku złożenia wniosku po tym terminie, prawo do świadczenia wychowawczego ustala się, począwszy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek z prawidłowo wypełnionymi dokumentami, do końca okresu, o którym mowa w ust. 1.

UWAGA! Zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy zmieniającej, powyższy przepis art. 18 ust. 2a ustawy ma zastosowanie po raz pierwszy przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego na dzieci urodzone po dniu 30 czerwca 2019 r.

Zgodnie z art. 18 ust. 2b ustawy, jeżeli w terminie 3 miesięcy od dnia śmierci rodzica, opiekuna prawnego dziecka albo opiekuna faktycznego dziecka, którym zostało przyznane świadczenie wychowawcze, drugi rodzic, opiekun prawny dziecka albo opiekun faktyczny dziecka złoży wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na dane dziecko, prawo to ustala się, począwszy od dnia śmierci rodzica, opiekuna prawnego dziecka albo opiekuna faktycznego dziecka, nie wcześniej jednak niż od pierwszego dnia miesiąca następującego po ostatnim miesiącu, za który zmarłemu rodzicowi, opiekunowi prawnemu dziecka albo opiekunowi faktycznemu dziecka wypłacono ostatnie świadczenie wychowawcze.

Ważne: Zgodnie z nowym dodawanym przepisem art. 25 ust. 2a ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci za nienależnie pobrane świadczenie wychowawcze nie uznaje się świadczenia przyznanego rodzicowi, opiekunowi prawnemu dziecka albo opiekunowi faktycznemu dziecka, który zmarł, pobranego przez rodzica, opiekuna prawnego dziecka albo opiekuna faktycznego dziecka, którym zostało ustalone prawo do świadczenia wychowawczego na podstawie art. 18 ust. 2b.

Zgodnie z art. 18 ust. 2c ustawy, jeżeli w terminie 3 miesięcy od dnia śmierci rodzica, opiekuna prawnego dziecka albo opiekuna faktycznego dziecka, z wniosku których toczyło się postępowanie o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego i postępowanie to nie zostało jeszcze zakończone, drugi rodzic, opiekun prawny dziecka albo opiekun faktyczny dziecka złoży wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na dane dziecko, prawo to ustala się drugiemu rodzicowi, opiekunowi prawnemu dziecka albo opiekunowi faktycznemu dziecka,

przyjmując za datę złożenia wniosku datę złożenia wniosku przez zmarłego rodzica, opiekuna prawnego dziecka albo opiekuna faktycznego dziecka.

UWAGA: Zgodnie z art. 12 ust. 2 ustawy zmieniającej, powyższe przepisy art. 18 ust. 2b i 2c i art. 25 ust. 2a ustawy mają zastosowanie po raz pierwszy przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego rodzicowi, opiekunowi prawnemu dziecka albo opiekunowi faktycznemu dziecka ubiegającym się o świadczenie wychowawcze po zmarłym rodzicu, opiekunie prawnym dziecka albo opiekunie faktycznym dziecka, jeżeli śmierć rodzica, opiekuna prawnego dziecka albo opiekuna faktycznego dziecka nastąpiła po dniu 30 czerwca 2019 r.

Przykład 3.

Wnioskodawca (matka dziecka) ma przyznane świadczenie wychowawcze na dziecko na okres od 1 lipca 2019 r. do 31 maja 2021 r. Dnia 29 lutego 2020 r. następuje zgon wnioskodawcy. W związku z brakiem wiedzy organu właściwego o tym fakcie, w marcu 2020 r. świadczenie wychowawcze za marzec zostało wypłacone – na rachunek bankowy należący do obojga rodziców. Następnie, dnia 15 kwietnia 2020 r., organ właściwy, dowiaduje się o zgonie wnioskodawcy od ojca dziecka (męża wnioskodawcy), który jednocześnie w tym dniu składa wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego.

W związku z tym, że wniosek o świadczenie wychowawcze został złożony przez ojca dziecka w ciągu 3 miesięcy od dnia śmierci matki dziecka, organ właściwy, na podstawie art. 18 ust. 2b ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, ustali prawo do świadczenia wychowawczego dla ojca dziecka od dnia śmierci matki, jednak nie wcześniej niż od pierwszego dnia miesiąca następującego po ostatnim miesiącu, za który zmarłemu rodzicowi wypłacono ostatnie świadczenie wychowawcze. Ponieważ w tym przypadku za marzec 2020 r. świadczenie wychowawcze zostało już wypłacone (na rachunek bankowy wskazany przez zmarłą w lutym matkę), świadczenie wychowawcze ojcu dziecka zostanie przyznane od kwietnia 2019 r.

Uwaga: w tym przypadku, zgodnie z art. 25 ust. 2a ww. ustawy, świadczenie wychowawcze wypłacone w marcu 2020 r., czyli po śmierci matki dziecka, które faktycznie pobrał ojciec dziecka (niebędący wówczas stroną, której przyznano świadczenie wychowawcze), nie będzie świadczeniem nienależnie pobranym.

Nieprawidłowo wypełniony wniosek, złożenie wniosku bez wymaganych dokumentów.

Art. 19 ustawy zawiera identyczną regulację dotyczącą sposobu postępowania w przypadku nieprawidłowo wypełnionego wniosku, oraz złożenia wniosku bez wymaganych dokumentów, jak obowiązująca w tym zakresie regulacja w ustawie o świadczeniach rodzinnych. W przypadku złożenia nieprawidłowo wypełnionego wniosku, podmiot realizujący świadczenie wychowawcze wzywa pisemnie osobę ubiegającą się o świadczenie do poprawienia lub uzupełnienia wniosku w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania. Niezastosowanie się do wezwania skutkuje pozostawieniem wniosku bez rozpatrzenia.

W przypadku gdy osoba złoży wniosek bez wymaganych dokumentów, podmiot realizujący świadczenie wychowawcze przyjmuje wniosek i wyznacza termin nie krótszy niż 14 dni i nie dłuższy niż 30 dni na uzupełnienie brakujących dokumentów. Niezastosowanie się do wezwania skutkuje pozostawieniem wniosku bez rozpatrzenia.

W przypadku gdy przyczyną niedostarczenia wymaganego dokumentu przez osobę składającą wniosek jest brak wydania dokumentu przez właściwą instytucję w ustawowo określonym w odrębnych przepisach terminie, świadczenie wychowawcze przysługuje, począwszy od miesiąca, w którym wniosek został złożony.

Zmiany mające wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego

W przypadku wystąpienia zmian mających wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego, osoba otrzymująca świadczenie wychowawcze jest obowiązana do niezwłocznego powiadomienia o tym organu właściwego wypłacającego to świadczenie.

Osoby otrzymujące świadczenie wychowawcze, instytucje publiczne i organizacje pozarządowe są obowiązane do udzielania, na żądanie organu właściwego lub wojewody, wyjaśnień oraz informacji co do okoliczności mających wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego.

Terminy składania wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłaty świadczenia wychowawczego

Świadczenie wychowawcze wypłaca się w okresach miesięcznych.

Wnioski w sprawie ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego na kolejny okres są przyjmowane od dnia 1 kwietnia danego roku, a w przypadku wniosków składanych drogą elektroniczną – od dnia 1 lutego danego roku.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze na kolejny okres złoży wniosek wraz z wymaganymi dokumentami do dnia 30 kwietnia danego roku, ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłata przysługującego świadczenia następuje do dnia 30 czerwca tego roku.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze na kolejny okres złoży wniosek wraz z wymaganymi dokumentami w okresie od dnia 1 maja do dnia 31 maja danego roku, ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłata przysługującego świadczenia wychowawczego następuje do dnia 31 lipca tego roku.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze na dany okres złoży wniosek wraz z wymaganymi dokumentami w okresie od dnia 1 czerwca do dnia 30 czerwca danego roku, ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłata przysługującego świadczenia wychowawczego następuje do dnia 31 sierpnia tego roku.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze na dany okres złoży wniosek wraz z wymaganymi dokumentami w okresie od dnia 1 lipca do dnia 31 lipca danego roku, ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłata przysługującego świadczenia wychowawczego następuje do dnia 30 września tego roku.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze na dany okres złoży wniosek wraz z wymaganymi dokumentami w okresie od dnia 1 sierpnia danego roku do dnia 31 sierpnia danego roku, ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłata przysługującego świadczenia wychowawczego następuje do dnia 31 października tego roku.

Ważne: Powyższe, nowe zasady dotyczące okresu na jaki ustalane jest prawo do świadczenia wychowawczego (oraz terminy – rozpatrywania spraw i wypłaty świadczeń) będą obowiązywać od okresu świadczeniowego 2021/2022, który rozpocznie się 1 czerwca 2021, a zakończy 31 maja 2022 r. – zgodnie z przepisami przejściowymi ustawy zmieniającej (art. 11). Natomiast do tego czasu, od 1 lipca 2019 r. będą obowiązywać przepisy przejściowe, które są zawarte w ustawie zmieniającej (art. 7 ust. 2, art. 9, art. 10).

Ustalanie prawa do świadczenia wychowawczego w okresie przejściowym.

Zgodnie z art. 6 ustawy zmieniającej, w sprawach o świadczenie wychowawcze za okres do dnia 30 czerwca 2019 r. stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1 w dotychczasowym brzmieniu, z wyłączeniem art. 20 ust. 3 i 4 tej ustawy, który stosuje się w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. Natomiast w sprawach o świadczenie wychowawcze na okres po dniu 30 czerwca 2019 r. stosuje się nowe przepisy ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci.

Zgodnie z art. 7 ustawy zmieniającej, w sprawach z wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego złożonych i nierozpatrzonych do dnia 30 czerwca 2019 r. prawo do świadczenia wychowawczego ustala się na okres do dnia 30 września 2019 r. Z kolei w sprawach z wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego złożonych po dniu 30 czerwca 2019 r. prawo do świadczenia wychowawczego ustala się na okres do dnia 31 maja 2021 r.

Ważne: Sprawy o świadczenie wychowawcze za okres do dnia 30 czerwca 2019 r. w zakresie formy rozstrzygania także są realizowane na zasadach określonych w ustawie zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą –art. 8 ustawy zmieniającej (tj. brak decyzji w przypadku przyznania świadczenia).

Wnioski w sprawie ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego na okres, o którym mowa w art. 7 ust. 2, są przyjmowane od dnia 1 sierpnia 2019 r., a w przypadku wniosków składanych drogą elektroniczną – od dnia 1 lipca 2019 r.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze na okres, o którym mowa w art. 7 ust. 2, złoży wniosek wraz z wymaganymi dokumentami do dnia 31 sierpnia 2019 r., ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłata przysługującego świadczenia wychowawczego następuje do dnia 31 października 2019 r.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze na okres, o którym mowa w art. 7 ust. 2, złoży wniosek wraz z wymaganymi dokumentami w okresie od dnia 1 września 2019 r. do dnia 30 września 2019 r., ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłata przysługującego świadczenia wychowawczego następuje do dnia 30 listopada 2019 r.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze na okres, o którym mowa w art. 7 ust. 2, złoży wniosek wraz z wymaganymi dokumentami w okresie od dnia 1 października 2019 r. do dnia 31 października 2019 r., ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłata przysługującego świadczenia wychowawczego następuje do dnia 31 grudnia 2019 r.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze na okres, o którym mowa w art. 7 ust. 2, złoży wniosek wraz z wymaganymi dokumentami w okresie od dnia 1 listopada 2019 r. do dnia 30 listopada 2019 r., ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłata przysługującego świadczenia wychowawczego następuje do dnia 31 stycznia 2020 r.

W przypadku gdy osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze na okres, o którym mowa w art. 7 ust. 2, złoży wniosek wraz z wymaganymi dokumentami w okresie od dnia 1 grudnia 2019 r. do dnia 31 stycznia 2020 r., ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłata przysługującego świadczenia wychowawczego następuje do dnia 29 lutego 2020 r.

Przykład 4.

Wnioskodawca złożył wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na jedno dziecko w wieku 14 lat **w lipcu 2019 r.** W okresie 2018/2019 nie miał przyznanego świadczenia wychowawczego gdyż przekraczał kryterium dochodowe.

1. Zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 26 kwietnia 2019 r. o zmianie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci oraz niektórych innych ustaw (zwanej dalej ustawą zmieniającą),

w sprawach o świadczenie wychowawcze na okres **po dniu 30 czerwca 2019 r. stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1** (ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci) w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. Oznacza to, że organ właściwy ustalając prawo do świadczenia wychowawczego z wniosku złożonego w lipcu zastosuje nowe przepisy obowiązujące od 1 lipca – w szczególności brak wymogu spełnienia kryterium dochodowego.

2. Zgodnie z art. 7 ust. 2 ustawy zmieniającej w sprawach z wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego złożonych **po dniu 30 czerwca 2019 r.** prawo do świadczenia wychowawczego ustala się na okres **do dnia 31 maja 2021 r.** Oznacza to, że organ właściwy przyzna świadczenie wychowawcze w opisanym przykładzie do 31 maja 2021 r.
3. Zgodnie z art. 10 ustawy zmieniającej, w przypadku złożenia wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego w okresie od dnia 1 lipca 2019 r. do dnia 30 września 2019 r., prawo do świadczenia wychowawczego na podstawie tego wniosku ustala się, począwszy od dnia 1 lipca 2019 r., o ile prawo do świadczenia wychowawczego w okresie, na który jest ustalane, nie jest przyznane. Na to dziecko świadczenie nie było przyznane wcześniej, dlatego w opisanym przykładzie, zgodnie z tym przepisem, zostanie ono przyznane **od 1 lipca 2019 r.**

Przykład 5.

Wnioskodawca złożył wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na dwoje dzieci w wieku 10 i 14 lat **w lipcu 2019 r.** W momencie składania wniosku ma nadal ważną decyzję przyznającą świadczenie wychowawcze na młodszego dziecko (10 lat), zgodnie z którą, świadczenie na to dziecko ma przyznane do 30 września 2019 r. Natomiast na dziecko starsze (14 lat) wnioskodawca nie ma przyznanego świadczenia wychowawczego w okresie 2018/2019 gdyż przekraczał kryterium dochodowe.

1. Zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy zmieniającej, w sprawach o świadczenie wychowawcze na okres **po dniu 30 czerwca 2019 r. stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1** (ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci) w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. Oznacza to, że organ właściwy ustalając prawo do świadczenia wychowawczego z wniosku złożonego w lipcu zastosuje nowe przepisy obowiązujące od 1 lipca – w szczególności brak wymogu spełnienia kryterium dochodowego.
2. Zgodnie z art. 7 ust. 2 ustawy zmieniającej, w sprawach z wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego złożonych **po dniu 30 czerwca 2019 r.** prawo do świadczenia wychowawczego ustala się na okres **do dnia 31 maja 2021 r.** Oznacza to, że organ właściwy przyzna świadczenie wychowawcze w opisanym przykładzie **na dwoje dzieci do 31 maja 2021 r.**
3. Zgodnie z art. 10 ustawy zmieniającej, w przypadku złożenia wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego w okresie od dnia 1 lipca 2019 r. do dnia 30 września 2019 r., prawo do świadczenia wychowawczego na podstawie tego wniosku ustala się, począwszy od dnia 1 lipca 2019 r., **o ile prawo do świadczenia wychowawczego w okresie, na który jest ustalane, nie jest przyznane.** W związku z tym, organ właściwy w opisanym przykładzie ustali prawo do świadczenia wychowawczego w następujący sposób:
 - na dziecko starsze (14 lat) świadczenie wychowawcze zostanie przyznane **od 1 lipca 2019 r. do 31 maja 2021 r.,**
 - na dziecko młodszego (10 lat) świadczenie wychowawcze zostanie przyznane **od 1 października 2019 r. do 31 maja 2021 r. – ponieważ świadczenie wychowawcze na to dziecko za okres od 1 lipca do 30 września jest już przyznane** (patrz ww. przepis art. 10 ustawy zmieniającej) – organ wydając zatem rozstrzygnięcie uwzględni ten fakt i **nie wydaje**

w związku z tym decyzji odmownej na okres od 1 lipca 2019 r. do 30 września 2019 r. czyli za okres na który świadczenie wychowawcze było już na to dziecko przyznane na podstawie przepisów dotychczasowych

Przykład 6.

Wnioskodawca złożył wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na dwoje dzieci w wieku 10 i 14 lat **w lipcu 2019 r.** W momencie składania wniosku ma nadal ważną decyzję przyznającą świadczenie wychowawcze na ww. dzieci do 30 września 2019 r.

1. Zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy zmieniającej, w sprawach o świadczenie wychowawcze na okres **po dniu 30 czerwca 2019 r. stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1** (ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci) w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. Oznacza to, że organ właściwy ustalając prawo do świadczenia wychowawczego z wniosku złożonego w lipcu zastosuje nowe przepisy obowiązujące od 1 lipca – w szczególności brak wymogu spełnienia kryterium dochodowego.
2. Zgodnie z art. 7 ust. 2 ustawy zmieniającej, w sprawach z wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego złożonych **po dniu 30 czerwca 2019 r.** prawo do świadczenia wychowawczego ustala się na okres **do dnia 31 maja 2021 r.** Oznacza to, że organ właściwy ustalali przyzna świadczenie wychowawcze w opisanym przykładzie na **dwoje dzieci do 31 maja 2021 r.**
3. Zgodnie z art. 10 ustawy zmieniającej, w przypadku złożenia wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego w okresie od dnia 1 lipca 2019 r. do dnia 30 września 2019 r., prawo do świadczenia wychowawczego na podstawie tego wniosku ustala się, począwszy od dnia 1 lipca 2019 r., o ile prawo do świadczenia wychowawczego w okresie, na który jest ustalane, nie jest przyznane. W związku z tym, organ właściwy w opisanym przykładzie przyzna świadczenie wychowawcze na dwoje dzieci **od 1 października 2019 r. do 31 maja 2021 r.** – ponieważ świadczenie wychowawcze za okres od 1 lipca do 30 września jest już przyznane (patrz ww. przepis art. 10 ustawy zmieniającej) – organ właściwy wydając zatem rozstrzygnięcie uwzględnia ten fakt **i nie wydaje decyzji odmownej na dwoje dzieci za okres od 1 lipca 2019 r. do 30 września 2019 r., czyli za okres na który świadczenie wychowawcze było już na dzieci przyznane na podstawie przepisów dotychczasowych.**

Przykład 7.

Wnioskodawca złożył wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na jedno dziecko (2 lata) **w dniu 20 czerwca 2019 r.** (a więc przed wejściem w życie ustawy zmieniającej). Wniosek składa po raz pierwszy – wcześniej nie miał nigdy ustalanego prawa do świadczenia wychowawczego (przekraczał kryterium dochodowe na pierwsze dziecko i dlatego nie składał wcześniej wniosku. Obecnie utracił dochód z tytułu zatrudnienia i w związku z tym faktem złożył wniosek.

Organ właściwy rozpatruje wniosek w lipcu 2019 r.

1. Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy zmieniającej, w sprawach z wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego złożonych i nierozpatrzonych do dnia 30 czerwca 2019 r. prawo do świadczenia wychowawczego ustala się na okres do dnia 30 września 2019 r. **Przepis ten oznacza, że organ właściwy, z wniosku złożonego 30 czerwca 2019 r., a rozpatrywanego w lipcu 2019 r., ustali prawo do świadczenia wychowawczego do 30 września 2019 r.**
2. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy zmieniającej, w sprawach o świadczenie wychowawcze

za okres do dnia 30 czerwca 2019 r. stosuje się: przepisy ustawy zmienianej w art. 1 (czyli ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci) w dotychczasowym brzmieniu.

Natomiast zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy zmieniającej, w sprawach o świadczenie wychowawcze na okres **po dniu 30 czerwca 2019 r. stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1** (czyli ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci) w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. Z powyższych przepisów wynika zatem, że w opisanym przykładzie, organ właściwy, ustalając prawo do świadczenia wychowawczego **za czerwiec 2019 r.** (miesiąc złożenia wniosku) zastosuje dotychczasowe przepisy ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci – czyli między innymi warunek kryterium dochodowego. Natomiast ustalając, na podstawie tego samego wniosku, prawo do świadczenia wychowawczego **od 1 lipca 2019 r. do 30 września 2019 r.** organ właściwy zastosuje nowe brzmienie przepisów, czyli w szczególności brak wymogu spełnienia kryterium dochodowego. W opisanym przykładzie świadczenie wychowawcze zostanie zatem przyznane za okres od 1 czerwca 2019 r. do 30 września 2019 r.

- 3. Ważne!** W podanym przykładzie, w celu uzyskania prawa do świadczenia wychowawczego na okres od 1 października 2019 r. do 31 maja 2021 r., wnioskodawca, po dniu 30 czerwca 2019 r. powinien złożyć kolejny wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego (zgodnie z art. 7 ust. 2 ustawy zmieniającej). Chcąc zachować ciągłość prawa do świadczenia wychowawczego, kolejny wniosek powinien złożyć między 1 lipca 2019 r., a 31 października 2019 r. (złożenie kolejnego wniosku po dniu 31 października będzie oznaczało, że świadczenie zostanie przyznane od miesiąca złożenia wniosku bez wyrównania za miesiące minione).

Przykład 8.

Wnioskodawca złożył wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na jedno dziecko w wieku 10 lat w październiku 2019 r. Wcześniej nie miał ustalanego prawa do świadczenia wychowawczego (przekraczał kryterium dochodowe na pierwsze dziecko).

1. Zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy ustawą zmieniającą, w sprawach o świadczenie wychowawcze na okres po dniu 30 czerwca 2019 r. stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1 (ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci) w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. Oznacza to, że organ właściwy ustalając prawo do świadczenia wychowawczego z wniosku złożonego w październiku 2019 r. zastosuje nowe przepisy, które zaczęły obowiązywać od 1 lipca 2019 r. – w szczególności brak wymogu spełnienia kryterium dochodowego.
2. Zgodnie z art. 7 ust. 2 ustawy zmieniającej, w sprawach z wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego złożonych po dniu 30 czerwca 2019 r. prawo do świadczenia wychowawczego ustala się na okres do dnia 31 maja 2021 r. Oznacza to, że organ właściwy przyzna świadczenie wychowawcze w opisanym przykładzie do 31 maja 2021 r.
3. Zgodnie z art. 10 ustawy zmieniającej, w przypadku złożenia wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego w okresie od dnia 1 lipca 2019 r. do dnia 30 września 2019 r., prawo do świadczenia wychowawczego na podstawie tego wniosku ustala się, począwszy od dnia 1 lipca 2019 r., o ile prawo do świadczenia wychowawczego w okresie, na który jest ustalane, nie jest przyznane. **W opisanym przykładzie wniosek został złożony dopiero październiku 2019 r., co oznacza, że świadczenie wychowawcze zostanie przyznane od miesiąca października 2019 r. czyli od miesiąca złożenia wniosku** – zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, bez wyrównania za lipiec, sierpień i wrzesień 2019 r. (takie wyrównanie przysługiwałoby gdyby wniosek o świadczenie został złożony między dniem 1 lipca 2019 r., a 30 września 2019 r.).

Ważne: Zgodnie z obowiązującym od 1 lipca 2019 r., dodanym ustawą zmieniającą, art. 13a ustawy, przyznanie przez organ właściwy (lub wojewodę w sprawach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego) świadczenia wychowawczego nie wymaga wydania decyzji. Jest to rozwiązanie analogiczne do sprawdzonego już rozwiązania funkcjonującego w programie „Dobry start”.

Ponadto zgodnie z przepisem przejściowym – art. 8 ustawy zmieniającej, także sprawy o świadczenie wychowawcze za okres do dnia 30 czerwca 2019 r. w zakresie formy rozstrzygnięcia, niezakończone przed dniem 1 lipca 2019 r., są realizowane na zasadach określonych w ustawie zmienianej w art. 1 (czyli zgodnie z ww. art. 13a ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci bez decyzji administracyjnej w przypadku przyznania świadczenia).

Powyższe przepisy oznaczają, że we wszystkich przytoczonych przykładach, przyznanie świadczeń wychowawczych (czyli także w przykładzie nr 7 dotyczącym wniosku złożonego w czerwcu 2019 r., a rozpatrywanego w lipcu 2019 r. w którym następuje przyznanie świadczenia za okres od 1 czerwca 2019 r. do 30 września 2019 r.), niezależnie od daty złożenia wniosku ani okresu świadczeniowego, który dany wniosek obejmuje, nie będzie wymagało wydania decyzji administracyjnej, a jedynie wysłania na adres poczty elektronicznej wskazany we wniosku, informacji o przyznaniu świadczenia wychowawczego. W przypadku braku takiego adresu we wniosku, powyższą informację strona będzie mogła odebrać w organie właściwym lub odpowiednio u wojewody, pouczenie o tym zawarte jest we wzorze wniosku opracowanym według stanu prawnego obowiązującego od 1 lipca 2019 r. – nieodebranie informacji nie wstrzymuje wypłaty przyznanego świadczenia (w przypadku wniosków składanych przed 1 lipca 2019 r. rozpatrywanych po 30 czerwca 2019 r. obowiązujące przepisy nie przewidują obowiązku informowania strony o niewydawaniu decyzji w przypadku przyznania świadczenia).

Przykład 9.

Wnioskodawca złożył wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na jedno dziecko (2 lata) **w dniu 30 czerwca 2019 r.** (a więc przed wejściem w życie ustawy zmieniającej). Wcześniej nie miał ustalanego prawa do świadczenia wychowawczego (przekraczał kryterium dochodowe na pierwsze dziecko i dlatego nie składał wcześniej wniosku). Organ właściwy rozpatruje wniosek w lipcu 2019 r.

1. Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy zmieniającej, w sprawach z wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego złożonych i nierozpatrzonych do dnia 30 czerwca 2019 r. prawo do świadczenia wychowawczego ustala się na okres do dnia 30 września 2019 r. **Przepis ten oznacza, że organ właściwy, z wniosku złożonego 30 czerwca 2019 r., a rozpatrywanego w lipcu 2019 r., ustali prawo do świadczenia wychowawczego do 30 września 2019 r.**
2. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy zmieniającej, w sprawach o świadczenie wychowawcze **za okres do dnia 30 czerwca 2019 r. stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1 (czyli ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci) w dotychczasowym brzmieniu.**

Natomiast zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy zmieniającej, w sprawach o świadczenie wychowawcze na okres **po dniu 30 czerwca 2019 r. stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1** (czyli ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci) w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Z powyższych przepisów wynika zatem, że w opisanym przykładzie, organ właściwy, ustalając prawo do świadczenia wychowawczego **za czerwiec 2019 r.** (miesiąc złożenia wniosku)

zastosuje dotychczasowe przepisy ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci – czyli między innymi warunek kryterium dochodowego. Natomiast ustalając, na podstawie tego samego wniosku, prawo do świadczenia wychowawczego na okres **od 1 lipca 2019 r. do 30 września 2019 r.** organ właściwy zastosuje nowe brzmienie przepisów, czyli w szczególności brak wymogu spełnienia kryterium dochodowego.

- 3. Ważne!** W przypadku gdy ustalając prawo do świadczenia wychowawczego **za czerwiec 2019 r.** przy zastosowaniu obowiązujących do 30 czerwca 2019 dotychczasowych przepisów ustawy, organ ustali, że świadczenie wychowawcze za ten miesiąc (czerwiec 2019) nie przysługuje – np. z powodu przekroczenia kryterium dochodowego, to w takim przypadku organ właściwy rozpatrując wniosek w lipcu 2019 r. **wydaje decyzję odmawiającą prawa do świadczenia wychowawczego za czerwiec 2019 r.**

Powyższe wynika z przepisu art. 8 ustawy zmieniającej, zgodnie z którym sprawy o świadczenie wychowawcze za okres do dnia 30 czerwca 2019 r. w zakresie formy rozstrzygania, niezakończone przed dniem 1 lipca 2019 r., są realizowane na zasadach określonych w ustawie zmienianej w art. 1, tj. z zastosowaniem art. 13a ust. 1 ustawy, zgodnie z którym: „Przyznanie przez organ właściwy lub wojewodę świadczenia wychowawczego nie wymaga wydania decyzji. **Odmowa przyznania świadczenia wychowawczego, uchylenie lub zmiana prawa do świadczenia wychowawczego oraz rozstrzygnięcie w sprawie nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego wymagają wydania decyzji.**”

Natomiast przyznając świadczenie wychowawcze z tego wniosku na okres od lipca 2019 r. do 30 września 2019 r. organ właściwy, zgodnie z przepisem przejściowym – art. 8 i w związku z nowym, ww. cytowanym art. 13a ust. 1, **nie wydaje decyzji** tylko zgodnie z art. 13a ust. 2 ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, przekazuje wnioskodawcy informację o przyznaniu świadczenia na wskazany we wniosku adres poczty elektronicznej (jeśli taki adres nie został podany we wniosku strona może odebrać informację w organie właściwym).

Powyższe oznacza zatem, że w podanym przykładzie, z wniosku złożonego w czerwcu 2019 r. wnioskodawca otrzyma zarówno decyzję o odmowie przyznania świadczenia wychowawczego za czerwiec 2019 i informację o przyznaniu świadczenia za okres od 1 lipca 2019 r. do 30 września 2019 r.

- 4. Ważne!** W podanym przykładzie, w celu uzyskania prawa do świadczenia wychowawczego na okres od 1 października 2019 r. do 31 maja 2021 r., wnioskodawca powinien po dniu 30 czerwca 2019 r. złożyć kolejny wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego (zgodnie z art. 7 ust. 2 ustawy zmieniającej). Chcąc zachować ciągłość prawa do świadczenia wychowawczego, ww. kolejny wniosek powinien złożyć między 1 lipca 2019 r., a 31 października 2019 r. (złożenie ww. kolejnego wniosku po dniu 31 października 2019 r. będzie oznaczało, że świadczenie zostanie przyznane od miesiąca złożenia wniosku bez wyrównania za miesiące minione).

Ważne: W sytuacji, gdy osoba nie złoży wniosku o świadczenie wychowawcze do końca 30 września, a w dalszych miesiącach do końca danego miesiąca – w szczególności z przyczyn niezależnych od siebie, w zależności od indywidualnych okoliczności konkretnej sprawy, może ona skorzystać z procedury przywrócenia terminu uregulowanej w art. 58 i 59 Kodeksu postępowania administracyjnego:

Art. 58. § 1. W razie uchybienia terminu należy przywrócić termin na prośbę zainteresowanego, jeżeli uprawdopodobni, że uchybienie nastąpiło bez jego winy.

§ 2. Prośbę o przywrócenie terminu należy wnieść w ciągu siedmiu dni od dnia ustania przyczyny uchybienia terminu. Jednocześnie z wniesieniem prośby należy dopełnić czynności, dla której określony był termin.

§ 3. Przywrócenie terminu do złożenia prośby przewidzianej w § 2 jest niedopuszczalne.

Art. 59. § 1. O przywróceniu terminu postanawia właściwy w sprawie organ administracji publicznej. Od postanowienia o odmowie przywrócenia terminu służy zażalenie.

§ 2. O przywróceniu terminu do wniesienia odwołania lub zażalenia postanawia ostatecznie organ właściwy do rozpatrzenia odwołania lub zażalenia.

Powyższe rozwiązanie ma szczególne znaczenie w sytuacji, gdy osoba ubiegająca się o świadczenia wychowawczego podejmie, w terminie do 31 października danego roku włącznie, nieskuteczną, z przyczyn niezależnych od siebie, próbę złożenia wniosku drogą elektroniczną, zwłaszcza za pośrednictwem systemów teleinformatycznych banków krajowych lub PUE ZUS.

W takim przypadku, jeśli wniosek finalnie nie zostanie dostarczony do Emp@tii z przyczyn niezależnych od wnioskodawcy (np. awaria techniczna kanału bankowego lub PUE ZUS), aby umożliwić wnioskującemu uprawdopodobnienie, że uchybienie terminowi złożenia wniosku, nastąpiło bez jego winy, bank lub ZUS wyda mu zaświadczenie potwierdzające pierwotną datę złożenia wniosku w banku lub za pośrednictwem PUE ZUS.

Osoba wnioskująca o świadczenie wychowawcze, zwracając się do organu właściwego z prośbą o przywrócenie terminu do złożenia wniosku, powinna dołączyć ww. zaświadczenie. Prośbę o przywrócenie terminu należy wnieść w ciągu siedmiu dni od dnia ustania przyczyny uchybienia terminu – czyli w tym przypadku, w ciągu siedmiu dni od ustania przyczyny technicznej uniemożliwiającej złożenie wniosku za pośrednictwem Banku lub PUE ZUS.

Jednocześnie z wniesieniem prośby wnioskujący powinien dopełnić czynności, dla której określony był termin, czyli ponownie złożyć wniosek o świadczenie wychowawcze.

Ostateczne rozstrzygnięcie prośby o przywrócenie terminu, z uwzględnieniem indywidualnych okoliczności każdej konkretnej sprawy, w tym daty, w której osoba wnioskująca złożyła wniosek, który finalnie nie został dostarczony do Emp@tii z przyczyn niezależnych od niej, należy do organu właściwego.

9. Wypłata świadczenia wychowawczego.

Organ właściwy ustali szczegółowy sposób realizacji wypłat świadczenia, uwzględniając potrzeby świadczeniobiorców zamieszkujących na terenie danej gminy, dotychczasową praktykę w zakresie wypłaty świadczenia wychowawczego, świadczeń rodzinnych, a także możliwości organizacyjne i techniczne danej gminy/urzędu. Wypłata świadczenia może być w szczególności realizowana poprzez przelew środków na konto bankowe wskazane we wniosku, wypłatę świadczenia w kasie urzędu, zasilenie karty przedpłaconej, czy przekazanie kwoty świadczenia przekazem pocztowym.

10. Zmiany ustalonego prawa do świadczenia wychowawczego.

Zgodnie z art. 27 ust. 1 ustawy, organ właściwy oraz wojewoda mogą bez zgody strony zmienić lub uchylić prawo do świadczenia wychowawczego, jeżeli uległa zmianie sytuacja rodzinna mająca

wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego, członek rodziny nabył prawo do świadczenia wychowawczego w innym państwie w związku ze stosowaniem przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, osoba nienależnie pobrała świadczenie wychowawcze lub wystąpiły inne okoliczności mające wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego.

Zmiana rozstrzygnięcia dotyczącego prawa do świadczenia wychowawczego na korzyść strony nie wymaga jej zgody.

Uwaga: Od 1 lipca 2019 r. w ustawie o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci wprowadzone zostały nowe przepisy – art. 20 ust. 3-5, które dotyczą sytuacji związanej ze zmianą miejsca zamieszkania przez wnioskodawcę:

Zgodnie z art. 20 ust. 3 ustawy, w przypadku powzięcia informacji o zmianie miejsca zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie wychowawcze, organ właściwy, do którego został złożony wniosek o to świadczenie, przekazuje wniosek wraz z dokumentami do organu właściwego ze względu na nowe miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie wychowawcze.

Zgodnie z art. 20 ust. 4 ustawy, w przypadku powzięcia informacji o zmianie miejsca zamieszkania osoby, której przyznano świadczenie wychowawcze, dotychczasowy organ właściwy przekazuje wydaną decyzję lub informację o przyznaniu świadczenia wychowawczego wraz z aktami sprawy organowi właściwemu ze względu na nowe miejsce zamieszkania osoby, której przyznano świadczenie wychowawcze w celu ich dalszej realizacji. Organ właściwy ze względu na nowe miejsce zamieszkania osoby, której przyznano świadczenie wychowawcze, realizuje przyznane świadczenie wychowawcze bez konieczności wydawania kolejnej decyzji lub informacji oraz jest właściwy do uchylecia, zmiany prawa do świadczenia wychowawczego, w tym ustalonego decyzją, oraz do ustalania i dochodzenia świadczeń nienależnie pobranych, jeżeli uległa zmianie sytuacja rodzinna rodziny mająca wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego, członek rodziny nabył prawo do świadczenia wychowawczego w innym państwie, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego stanowią inaczej, osoba nienależnie pobrała świadczenie wychowawcze lub wystąpiły inne okoliczności mające wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego.

Ważnie: zgodnie z przepisem przejściowym – art. 6 ust. 1 ustawy zmieniającej, po 30 czerwca 2019 r. powyższe przepisy art. 20 ust. 3 i 4 tej stosuje się w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą także do spraw za okres przed 1 lipca 2019 r.

W sytuacji gdy mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w przypadku powzięcia informacji o zmianie miejsca zamieszkania osoby, której przyznano świadczenie wychowawcze, powodującej zmianę właściwości wojewody, przepisy ust. 4 stosuje się odpowiednio.

11. Nienależnie pobrane świadczenie wychowawcze.

Ustawa zawiera regulacje dotyczące sytuacji związanych z nienależnie pobranym świadczeniem wychowawczym.

Zgodnie z art. 25 ustawy, osoba, która pobrała nienależnie świadczenie wychowawcze, jest obowiązana do jego zwrotu **wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie (aktualnie 7% w stosunku rocznym)** – zgodnie z obwieszczeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 stycznia 2016 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie – M.P. 2016 r. , poz. 47).

Ważne: należy zwrócić uwagę na znowelizowany i obowiązujący od 1 lipca 2019 r. katalog przypadków, w których wypłacone świadczenie uznaje się za świadczenie nienależnie pobrane.

Od 1 lipca 2019 r., zgodnie z art. 25 ust. 1 ustawy, za nienależnie pobrane świadczenie wychowawcze uważa się:

pkt 2) świadczenie wychowawcze przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą to świadczenie;

pkt 3) świadczenie wychowawcze wypłacone w przypadku, o którym mowa w art. 16 ust. 6, za okres od dnia, w którym osoba stała się uprawniona do świadczeń na rodzinę w innym państwie w związku ze stosowaniem przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, do dnia wydania decyzji o uchyleniu decyzji przyznającej świadczenie wychowawcze;

pkt 5) świadczenie wychowawcze wypłacone osobie innej niż osoba, której świadczenie zostało przyznane, z przyczyn niezależnych od organu, który przyznał świadczenie

pkt 6) **świadczenie wychowawcze wypłacone mimo braku prawa do tego świadczenia.**

Ważne: Zgodnie z art. 25 ust. 3 ustawy, od kwot nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, 3, 5 i 6, naliczane są odsetki ustawowe za opóźnienie, chyba że przyznanie świadczenia wychowawczego było następstwem błędu podmiotu realizującego zadania w zakresie świadczenia wychowawczego (ocena w tym zakresie należy do ww. podmiotu realizującego, tj. odpowiednio do organu właściwego lub wojewody).

Natomiast zgodnie z dodanym od 1 lipca 2019 r. art. 25 ust. 2a ustawy, za nienależnie pobrane świadczenie wychowawcze nie uznaje się świadczenia przyznanego rodzicowi, opiekunowi prawnemu dziecka albo opiekunowi faktycznemu dziecka, który zmarł, pobranego przez rodzica, opiekuna prawnego dziecka albo opiekuna faktycznego dziecka, którym zostało ustalone prawo do świadczenia wychowawczego na podstawie art. 18 ust. 2b. (patrz przykład 3 w Rozdziale 8 podręcznika).

Należności z tytułu nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat, licząc od dnia, w którym decyzja o ustaleniu i zwrocie nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego stała się ostateczna. Bieg przedawnienia przerywa:

1. odroczenie terminu płatności należności,
 2. rozłożenie spłaty należności na raty,
 3. zastosowanie środka egzekucyjnego, o którym dłużnik został powiadomiony
- przy czym po przerwaniu biegu terminu przedawnienia biegnie on na nowo odpowiednio od dnia następującego po zakończeniu okresu odroczenia terminu płatności należności, zakończeniu okresu rozłożenia spłaty należności na raty lub zastosowania środka egzekucyjnego, o którym dłużnik został powiadomiony.

Decyzja o ustaleniu i zwrocie nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego nie jest wydawana, jeżeli od terminu jego pobrania upłynęło więcej niż 10 lat.

Ważne: kwoty nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego łącznie z odsetkami ustawowymi za opóźnienie ustalone ostateczną decyzją podlegają potrąceniu z wypłacanego świadczenia wychowawczego, wypłacanych świadczeń rodzinnych, wypłacanych zasiłków dla opiekunów, o których mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2017 r. poz. 2092), oraz świadczenia dobry start.

Nienależnie pobrane świadczenie wychowawcze podlega egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Kwoty nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego podlegają zwrotowi łącznie z odsetkami ustawowymi za opóźnienie na rachunek bankowy wskazany przez organ właściwy. Odsetki są naliczane od pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu wypłaty świadczenia wychowawczego do dnia spłaty.

Organ właściwy, który wydał decyzję w sprawie nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego, może umorzyć kwoty nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego łącznie z odsetkami w całości lub w części, odroczyć termin płatności albo rozłożyć na raty, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności dotyczące sytuacji rodziny.

W przypadku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego w formie czeku, nie realizuje się czeku, gdy kwota zwrotu jest niższa niż koszty obsługi czeku.

W przypadku śmierci osoby, która pobrała nienależnie świadczenie wychowawcze, wygasają należności, o których mowa w art. 25 ust. 2 i 9 ustawy. Ustawa na wzór analogicznego przepisu w u. ś r. przewiduje w art. 26, że podmiot prowadzący rachunek płatniczy oraz bank i spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa prowadzące rachunek inny niż płatni – czy, a także wydawca instrumentu płatniczego są zwolnieni od wypłaty pełnej lub częściowej kwoty, o której mowa art. 25 ust. 1 ustawy, jeżeli przed otrzymaniem wniosku organu właściwego dokonali z tych rachunków wypłat innym osobom i te wypłaty nie pozwalają zrealizować wniosku w całości lub w części, oraz w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku poinformują o tym ten organ, wraz ze wskazaniem osób, które pobrały wypłaty.

Zwrot kwot świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 25 ust. 1 ustawy, uznaje się za zwrot świadczeń nienależnie pobranych.

12. Finansowanie świadczenia wychowawczego

Organ właściwy oraz realizuje zadania z zakresu świadczenia wychowawczego jako zadanie z zakresu administracji rządowej.

Świadczenie wychowawcze i koszty jego obsługi są finansowane w formie dotacji celowej z budżetu państwa. Środki na ten cel są przekazywane gminom przez właściwych wojewodów (dysponentów stosownych części budżetowych) w rozdziale 85501 klasyfikacji budżetowej – Świadczenie wychowawcze.

Zgodnie z przepisem przejściowym – art. 13 ustawy zmieniającej – w 2019 r. w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca na obsługę ustawy gminom przysługuje 1,5% otrzymanej dotacji na świadczenie wychowawcze, w okresie od 1 lipca do 31 grudnia 1,2% otrzymanej dotacji na świadczenie wychowawcze.

Od 1 stycznia 2020 r., zgodnie z art. 29 ust. 4 ustawy, na obsługę ustawy gminom przysługiwać będzie 0,85% otrzymanej dotacji na świadczenie wychowawcze.

13. Sprawozdawczość rzeczowo-finansowa

W związku z realizacją zadań wynikających z ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci gminy są zobowiązane do sporządzania i przekazywania wojewodzie, drogą elektroniczną, sprawozdań rzeczowo-finansowych, których wzór określa Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Ww. sprawozdania są przedkładane wojewodzie w okresach miesięcznych. Gmina zobowiązana jest do przekazania do 10. dnia miesiąca następującego po upływie każdego miesiąca, miesięcznego sprawozdania rzeczowo-finansowego z realizacji zadań z zakresu świadczenia wychowawczego.

Dane zawarte w tych sprawozdaniach dotyczą przede wszystkim: wydatków na świadczenie wychowawcze i liczby wypłaconych świadczeń, struktury rodzin pobierających świadczenie wychowawcze oraz obsługi realizacji zadania.

Ponadto gminy zobowiązane są do przesyłania (do 15. dnia miesiąca następującego po upływie każdego kwartału) tzw. zbiorów centralnych o beneficjentach świadczenia wychowawczego.

W związku z nowelizacją ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci nastąpi znaczne ograniczenie zakresu danych sprawozdawczych m.in. o dane o liczbie rodzin oraz o przyczynach ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego.

Ograniczony zostanie również zakres danych w przekazywanym przez gminę zbiorze centralnym o m.in. informacje o rodzinach i dochodach osób ubiegających się o świadczenia na pierwsze dziecko.

